

1 קִימָא דְקָמְרִי בְּמִמָּא – הקשר שקושרים בו את הרצועה הארוכה
2 לטבעת שבאפה של הבהמה, וברצועה זו קושרים את הבהמה
3 לאבוס כדי שלא תברח. וְקִימָא דְקָמְרִי בְּאִיסְמִירָא – הקשר
4 שקושרים בו את הרצועה לטבעת הנמצאת בראש הספינה, וברצועה
5 זו קושרים את הספינה כשרוצים להעמיד אותה, שבקשרים אלו
6 חֵיוֹבָא הוּא דְלִיבָא – רק חיוב חטאת אין, הָא אִיסְמִירָא אִיבָא – אך
7 יש איסור לעשותם, משום שפעמים משמאיר אותם שם שבו או
8 שבויעים, ומתיר רק את הצד המחובר ליתד או לעמוד שבו קשורה
9 הבהמה. וממשיכה המשנה, וַיֵּשׁ קָשִׁים שְׁמוֹתֵיהֶן לְבִתְחִילָה, וּמֵאֵל
10 נִיהוּ – ואילו הם, קוֹשְׁרֵת אֵשֶׁה מִפְּתָחִי חֲלוּקָה וכו', שהדרך להתירם
11 בכל יום.

12 שנינו במשנה: קושרת אשה מִפְּתָחַ חֲלוּקָה.
13 מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שְׁמוּתָא לקשור קשר זה, שהרי היא מתירה
14 אותו בכל יום כשפושטת חלוקה, ואין זה קשר המתקיים.
15 מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרכה המשנה ללמד זאת, אלא
16 באופן דְאִיתָ לִיהָ תְּרִי דְשִׁי – שיש לחלוק זה שני פתחים, כלומר
17 שהוא פתוח מלפנים, וכדי לסגור את הפתח יש לו שני זוגות של
18 לשונות, האחד למעלה והשני נמוך יותר, ובכל זוג יש לשון לימין
19 ולשון לשמאל, וגם אם מתירה רק זוג אחד מהלשונות יכולה לפשוט
20 וללבוש את החלוק בדוחק, מִהוּ דְתִיבָא – שמא תאמר שנחשוש
21 שכשנפשוט את החלוק תתיר רק לשון אחת, וְתָא דְמִינֵיהּ בְּטוּלִי
22 מְבָטִיל – את הלשון השניה תבטל ותשאיר קשורה תמיד, ונמצא
23 שהוא קשר של קיימא, וכיון שאיננו יודעים איזה תשאיר קשור,
24 שניהם אסורים בקשירה, קָא מְשַׁמַּע לָן שאין חוששים לכך, ומותרת
25 לקשור את שני הקשרים.

26 שנינו במשנה: קושרת אשה מפתח חלוקה וְחֻמֵּי סָבְבָה.
27 מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שְׁמוּתָא לקשור קשר זה, שהרי היא מתירה
28 אותו בכל יום.

29 מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא, דְרִוּיחָא לָהּ – מדובר בכובע שאינו
30 מהודק לראשה, אלא קושרת אותו בריח, ויכולה להסירו בעוד
31 קשור, מִהוּ דְתִיבָא, מִיִּשְׁלָף שְׁלָפָא לָהּ – נחשוש שמא תשלוף את
32 הכובע בלי להתיר את הקשר, והקשר ישאר קיים לעולם, ונמצא
33 שהוא קשר של קיימא ואסור לעשותו, קָא מְשַׁמַּע לָן שאין חוששים
34 לכך, משום דְאֵשֶׁה חֶסֶה עַל שְׁעָרָה חוֹשֶׁשֶׁת שיתלש אם תשלוף את
35 הכובע בדוחק, וּמִיִּשְׁלָף שְׁלָפָא לָהּ – ולכן מתירה את הקשר של
36 הכובע לפני הסרתו, ולכן מותר לקשורו.

37 שנינו במשנה: קושרת אשה וכו' וְרִצְעוֹת מִנְעַל וְסַנְדַּל.
38 הגמרא מקשה סתירה בענין זה בין כמה ברייתות: אִיתָמַר – נאמר
39 בבית המדרש, מִי שְׁהָתִיר רִצְעוֹתָא שֶׁל מִנְעַל וְסַנְדַּל, תְּנִי תְּרָא –
40 שנינו בברייתא אחת שחייב חֲטָאת, וְתִנָּא אִידָךְ – ושנינו בברייתא
41 אחרת שהוא פטור מחטאת אֲכָל אִסּוּר לעשות כן לכתחילה, וְתִנָּא
42 אִידָךְ – ושנינו בברייתא אחרת שמוֹתֵיהֶן לְבִתְחִילָה לעשות כן.
43 מסיימת הגמרא: קָשִׁיָא מִנְעַל אֲמַנְעַל, קָשִׁיָא סַנְדַּל אֲסַנְדַּל – סתירה
44 זו בין הברייתות קשה בין לגבי מנעל ובין לגבי סנדל.

45 מתרצת הגמרא: מִנְעַל אֲמַנְעַל לֹא קָשִׁיָא, שהברייתות עוסקות
46 באופנים שונים, דְהָא דְקָתְנִי שְׁחִיב חֲטָאת, מדובר בְּרִאוּשְׁכָּפִי –
47 קשר שהסנדל עושה, שכשתחוב הרצועה במנעל קושר קשר
48 בצידה האחד בתוך המנעל כדי שלא תצא, וקשר זה קיים לעולם.
49 ומה ששנינו שְׁמִטָא אֲכָל אִסּוּר, מדובר בְּנַעַל דְרָבָנָן – של תלמידי
50 חכמים, שאין רגילים להדק את המנעל על רגליהם, אלא קושרים
51 אותו כשהוא רפוי, וחולצים ונועלים אותו כשהוא קשור, אבל
52 כשעוברים בתוך טיט מתירים את הקשר וחוזרים וקושרים אותו
53 במהדק, כדי שלא ידבק המנעל בטיט וישמט מרגלו, ונמצא שקשר
54 זה עשוי לזמן, אך אינו מתקיים לעולם, ולכן פטור אבל אסור. ומה
55 ששנינו שְׁמוֹתֵיהֶן לְבִתְחִילָה, מדובר בְּנַעַל דְרָבָנָן מְחֻזָּא, שהם רחבי
56 לבב ומקפידים בלבושם וקושרים נעליהם במהדק, וצריכים להתיר
57 את הקשר בכל יום כדי לחלוץ את הנעל.

58 וכן הסתירה שהקשינו מִסַּנְדַּל אֲסַנְדַּל, לֹא קָשִׁיָא, שגם כאן מדובר
59 באופנים שונים, דְהָא דְקָתְנִי שְׁחִיב חֲטָאת, מדובר בְּרִאוּשְׁכָּפִי – בסנדל

60 של סוחרים ישמעאלים, דְקָמְרִי אִוְשְׁכָּפִי – שרצועתו נקשרת על ידי
61 הסנדלר בקשר העומד לעולם. ומה ששנינו שְׁמִטָא אֲכָל אִסּוּר,
62 מדובר בְּרִאוּשְׁכָּפִי דְקָמְרִי אִיבָא – בקשר סתם, שהאנשים עצמם
63 קושרים בו את הסנדל, וחוזרים ומתירים וקושרים אותו, ופעמים
64 שמתקיים הקשר שבע או חודש, ולכן אסור לכתחילה לעשותו, אך
65 אין בו חיוב חטאת משום שאינו מתקיים לעולם. ומה ששנינו שְׁמוֹתֵיהֶן
66 לְבִתְחִילָה, מדובר בְּסַנְדַּל דְנִפְקִי בִּיהָ בִּי תְּרִי – בסנדל ששני אנשים
67 יוצאים בו לסירוגין, ובכל יום מתיר האחד את קשר חברו וקושר לפי
68 מידת רגלו.

69 ומביאה הגמרא מעשה שעסקו בו בסנדל המשמש שני אנשים: בְּדָרְבָּ
70 יְהוּדָה – כמו המעשה שארע לרב יהודה, דְרָבִי יְהוּדָה אֲחִינּוּ
71 דְרָבִי סָלָא הִסִּידָא, הָנוּ לִיהָ חֲתוּמָא זֻזָּא דְסַנְדַּלִּי – היה לו זוג סנדלים
72 אחד, וְזֻמְנִי דְנִפְקִי בִּיהָ אִיבָא – לעיתים יצא בהם הוא עצמו, וְזֻמְנִי
73 נִפְקִי בִּיהָ יְנוּקָיָה – ופעמים שהיה יוצא בהם בנו הקטן. אֲתָא – בא
74 רב יהודה בשבת לְקַמֵּיהָ דְאֲבִי, אֲמַר לִיהָ לאבִּי, בִּי הָאִי גִּזְוֵנָא –
75 באופן זה שאני מתיר כעת את הסנדל ובני לובש אותו, ולצורך כך
76 עלי להתיר את הקשר שעשה הסנדלר בסנדל, שאין רגילים להתירו,
77 ולחזור ולקשורו כדי להתאימו למידת רגלו של בני, מָאִי – מה הדין,
78 האם מותר לעשות כן. אֲמַר לִיהָ אבִּי, אסור לעשות כך, והעושה כך
79 חַיִּיב חֲטָאת. אֲמַר לִיהָ רב יהודה לאבִּי, הֲשֵׁתָא, אפילו אם היית
80 אומר לי שְׁמִטָא אֲכָל אִסּוּר, קָא קָשִׁיָא לִי – היה קשה לי מדוע
81 אסור, 'חַיִּיב חֲטָאת' קָאמַרְתָּ לִי – ואתה אומר לי שחייב חטאת.
82 שאל אותו אבִּי, מָאִי מְעַמָּא – מה הטעם שקשה לך למה אסור
83 לקשור קשר כזה. אֲמַר לִיהָ רב יהודה לאבִּי, מְשֻׁם דְבַחֹל נְמִי,
84 וְזֻמְנִי נְפִיקָנָא בִּיהָ אֲנָא וְזֻמְנִי נִפְקִי בִּיהָ יְנוּקָא – כיון שגם בימי
85 החול, לפעמים אני יוצא בסנדל זה, ולפעמים בני יוצא בו, ונמצא
86 שאני מתיר קשר זה בכל יום, וחוזר בני וקושרו לפי רגלו. אֲמַר לִיהָ
87 אבִּי לרב יהודה, אִי הָבִי, מוֹתֵר לעשות כן לְבִתְחִילָה, ולא אסרתי
88 אלא משום שסברתי שאינך רגיל לעשות כך.

89 הגמרא מביאה שני מעשים בענין זה: רַבִּי יְרֵמְיָה הָוָה קָאִוִּל בְּתַרְיָה
90 דְרַבִּי אֲבָהוּ – היה מחלף בשבת אחרי רבי אבהו בְּכַרְמְלִית, שהיא
91 מקום שאסור לטלטל בו מדרבנן. אִיפְסִיק רִצְעוֹתָא דְסַנְדַּלִּיהָ – נפסקה
92 הרצועה של סנדלו של רבי ירמיה, ונפל הסנדל מרגלו. אֲמַר לִיהָ רבי
93 ירמיה לרבי אבהו, מָאִי נִיַּעַבְדָּ לָהּ – מה נעשה כדי להכניס הסנדל
94 לביתי, שהרי לטלטלו ביד אסור בכרמלית. אֲמַר לִיהָ רבי אבהו,
95 שְׁקוּל גָּמִי – קח קנה סוף לך, דְחִזִּי – שהוא ראוי לְמַאֲכַל בְּהִמָּה ולכן
96 אינו מוקצה, וְכִרְוֹף עִילוּיָהּ – כרוך אותו על הסנדל במקום הרצועה
97 שנקרעה כדי שלא יפול, ותנעל כך את הסנדל עד שתכנס.

98 מעשה נוסף: אֲבִי הָוָה קָאִי קָמִיהָ דְרַבִּי יוֹסֵף – היה עומד לפני רב
99 יוסף בחצר. אִיפְסִיק לִיהָ – נקרעה לאבִּי הָרִצְעוֹתָא בסנדלו. אֲמַר לִיהָ
100 אבִּי לרב יוסף, מָאִי אִיעֲבִיד לִיהָ כדי להכניסו לבית. אֲמַר לִיהָ רבי
101 יוסף, שְׁבָקִיָה – עזוב את הסנדל במקום שנפל, שהוא מוקצה ואסור
102 לטלטלו, מכיון שאינו עוד לשימוש, משום שנופסקה הטבעת
103 החיצונית שלו, ואף אם יתקנה הרי הדבר מכוער ואין משתמשים
104 בסנדל כזה.

105 שאל אבִּי את רב יוסף: וּמָאִי שְׁנָא מְדַרְבִּי יְרֵמְיָה – במה שונה מעשה
106 זה מהמעשה ברבי ירמיה שהובא לעיל, שהותר לו לכרוך גמי ולנעול
107 את הסנדל, ולא נאסר סנדלו משום מוקצה. השיב לו רב יוסף: הָתָם
108 – שם, במעשה דרבי ירמיה שאירע בכרמלית, כגון בבקעה, לֹא
109 מִיִּנְיָמָא – לא ישמר הסנדל אם יעובדו שם, וכדי שלא יאבד הותר
110 לטלטלו, אבל הָכָא מִיִּנְיָמָא – כאן בחצר, הסנדל נשמר, ואין צורך
111 להתיר לטלטלו.

112 חזר אבִּי ושאל את רב יוסף: מדוע הסנדל מוקצה, וְהָא מָנָא הוּא –
113 והרי סנדל זה הוא עדיין כלי הראוי לשימוש, דָּאִי בְּעִינָא הִפִּיכָנָא
114 לִיהָ – שאם ארצה אוכל להפוך אותו מִיִּמִין לְשִׁמָּל, כלומר לנעול
115 אותו על הרגל השניה, כדי שמקום התיקון יהיה בצד הפנימי, ואינו
116 נראה כלפי חוץ, וניתן לנעול כך את הסנדל.

117 אֲמַר לִיהָ רב יוסף לאבִּי, הרי נחלקו בזה רבי יהודה וחכמים,
118 וּמִקָּמְתָּרִין רַבִּי יוֹחָנָן אֲלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה – מכך שרבי יוחנן מפרש

1 את שיטת רבי יהודה, כמו שיבואר להלן, שְׁמַע מִינָהּ – מוכח מכאן
2 שֶׁהַלֵּכָה בְּרֵבִי יְהוּדָה הַסּוֹבֵר שֶׁנִּפְסְקָה הַטֵּבֶעַת הַחִיצוֹנִית שֶׁלוֹ
3 אינו כלי, ואסור לטלטלו בשבת, אף שאפשר להפכו ולנעלו ברגל
4 השניה.

5 מבררת הגמרא: מֵאִי הִיא מַחְלוקַת רַבִּי יְהוּדָה וְחֻכְמִים הָאֻמּוּרָה.
6 משיבה הגמרא: דִּתְנִינָא בְּבֵרִיתָא לִגְבֵי טוּמְאָת כְּלִים, סְנַדְל שְׁהוּא
7 טמא, שְׁנִפְסְקוּ שְׁתֵּי אֲזוּנֵיו – שנחתכו שתי האזניים שלו הפונות כלפי
8 גב הרגל, שאוחז בהן כשנועלו, אִי שְׁתֵּי תַרְסִיטוֹתֵיו – הטבעות שהן
9 מקום קביעת הרצועות, אִי שְׁנִיפְטָל כָּל הַכָּף שָׁלוֹ – נקרע כל החלק
10 שתחת כף הרגל, הרי הוא נעשה מְהוּרָה, שטומאתו פרוחה ממנו,
11 משום ששוב לא יתקונה, וכלי שהיה טמא והתקלקל בטלה ממנו
12 הטומאה והוא נטהר. אבל אם נפסקה רק אֶחָת מֵאֲזוּנָיו, אִי רַק אֶחָת
13 מִתַּרְסִיטוֹתָיו, אִי שְׁנִיפְטָל רַק רֹבֵב הַכָּף שָׁלוֹ ולא כולה, הרי הוא נשאר
14 טָמֵא, משום שרגילים לתקנו, ועדיין כלי הוא. ואף אם נקרעה
15 הטבעת החיצונית, שאם יתקונה יהיה הסנדל מכוער ואין דרך
16 לנועלו כן, מכל מקום לא בטל ממנו שם כלי, משום שאפשר להעביר
17 את הסנדל לרגל השניה, ותיעשה אותה טבעת פנימית ולא חיצונית,
18 ואינה יבירת. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִם נִפְסְקָה הַטֵּבֶעַת הַפְּנִימִית, טָמֵא,
19 כיון שהדרך לתקנה, אף אם נפסקה הטבעת הַחִיצוֹנָה, מְהוּרָה, שיצא
20 מתורת סנדל, משום שאי אפשר לנועלו אלא אם היפכנו מרגל לרגל,
21 ואין די בזה כדי להחשיבו כלי.

22 הגמרא מוסיפה לדון בדברי הבריייתא, ומתוך כך יתבאר היכן פירש
23 רבי יוחנן את שיטת רבי יהודה: וְאָמַר עוּלָא, וְאִתֵּימָא – ויש אומרים
24 שאמר זאת דְּרַבָּה בַּר בַּר חֲנִינָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּשֶׁם שִׁישׁ מַחְלוקַת
25 רבנן ורבי יהודה לְעֵנֵין טוּמְאָה, כָּךְ יֵשׁ מַחְלוקַת בִּינֵיהֶם גַּם לְעֵנֵין
26 שִׁבְתָּה, שלדעת רבנן סנדל שנקרע בצד החיצוני לא בטל ממנו שם
27 כלי, ואינו מוקצה, ולרבי יהודה סנדל כזה אינו כלי ומוקצה הוא.
28 אָבֵל לֹא נַחֲלָקוּ לְעֵנֵין חֲלִיצָה, שבמצות חליצה צריכה היבמה
29 לחלוץ ליבם את נעלו מעל רגלו, ולגבי זה לא נחלקו בסנדל שנפסקה
30 אֶחָת מֵאֲזוּנָיו, אִם יֵשׁ עָלָיו שֶׁם נַעַל וכשר לחליצה או לא ואך לא
31 התברר אם כוונתו ששניהם מכשירים או ששניהם פוסלים].

32 וְהִינֵין בָּהּ – ונשאנו ונתנו בביאור מימרא זו, [רַבִּי יוֹחָנָן] אָלִיבָא
33 דְּמָאן – לפי שיטת מי אמר רבי יוחנן שהוא מודה לענין חליצה,

34 אִלִּיבָא אָלִיבָא דְרַבָּנָן – אם נאמר שאמר זאת לשיטת חכמים, וכך
35 אמר, מִכָּךְ דְּלֵעֲנִין טוּמְאָה סוֹבְרִים רַבְנָן דְּמָנָא הוּא – שהסנדל הוא
36 כלי, לְעֵנֵין שִׁבְתָּה נָמִי מָנָא הוּא, ואינו מוקצה, אָבֵל לֹא לְעֵנֵין חֲלִיצָה,
37 שבוה מודים רבנן דְּלֹא מָנָא הוּא, ופסול לחליצה. אם כן קשה,
38 וְהִתְנֵן – והרי שנינו במשנה (יבמות קא), שהחליצה צריכה להיות ברגל
39 ימין, ואם חֲלִיצָה נַעַל שֶׁל רַגֵּל שְׁמָאל כשהיא נעולה בְּיָמִין של היבם,
40 חֲלִיצָתָה בְּשֶׁרָה, ואם כן מדוע סנדל של שמאל שנפסקה אֶחָת
41 החיצונית פסול לחליצה, הרי יכול לתקנו ולנועלו בימין, ותהיה
42 החליצה כשרה.

43 וְאָלֵא צָרִיךְ לוֹמַר שְׂרָבִי יוֹחָנָן אָמַר כֵּן אָלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה, וכך אמר,
44 מִכָּךְ דְּלִרְבִּי יְהוּדָה לְעֵנֵין טוּמְאָה לֹא מָנָא הוּא, לְעֵנֵין שִׁבְתָּה נָמִי
45 לֹא מָנָא הוּא, אָבֵל לֹא לִגְבֵי חֲלִיצָה, שלגבי חליצה מודה רבי
46 יהודה דְּמָנָא הוּא, משום שיכול לתקנו ולנועלו ברגל ימין, והרי
47 שנינו שאם חלצה של שמאל בימין חליצתה כשרה. אך גם על פירוש
48 זה קשה, שכן אָמַר דְּאֶמְרִינָן – באיזה אופן נאמר במשנה 'חֲלִיצָה שֶׁל
49 שְׁמָאל בְּיָמִין חֲלִיצָתָה בְּשֶׁרָה', הִיכָא דְלִמְלִיתִיה מָנָא הוּא – במקום
50 שהסנדל הוא כלי לגבי הרגל שהיה מיועד לה מתחילה, כלומר שלא
51 נפסקו אֲזוּנָיו, וניתן לנעלו גם ברגל שמאל, והוא נעל אותו ברגל ימין,
52 אבל הִכָּא – כאן, בסנדל שנפסקה אֶחָת החיצונית, לִמְלִיתִיה לֹא
53 מָנָא הוּא – הסנדל אינו כלי לגבי הרגל שהיה מיועד לה מתחילה,
54 שהרי אי אפשר לנועלו ברגל השמאלית, ובטל ממנו שם כלי, דְּהָא
55 אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לִגְבֵי טוּמְאָה ולגבי שבת שאם נִפְסְקָה הַחִיצוֹנָה
56 מְהוּרָה, אָלֵא לֹא מָנָא הוּא – מוכח שדעתו שהסנדל כזה אינו נחשב
57 כלי, ומניין שגם לגבי סנדל כזה שנינו שאם חלצה של שמאל בימין
58 חליצתה כשרה.

59 וּתִירְצֵנוּ עַל כֵּךְ, לְעוֹלָם דְּבִרֵי רַבִּי יוֹחָנָן נִאֻמְרוּ אָלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה,
60 ויש לשנות את הגירסא בדברי רבי יוחנן, וְאִמָּא – ונאמר בדברי רבי
61 יוחנן 'יֵכֶן לְחֲלִיצָה', דהיינו שלרבי יהודה סנדל כזה פסול גם
62 לחליצה, כֵּשֶׁם שִׁישׁ אִינוּ כְּלִי לִגְבֵי טוּמְאָה וּשְׁבִתָּה. וְהָא קִמְשִׁמְעֵי לָן –
63 והוצרך רבי יוחנן לומר זאת כדי ללמדינו, דְּבִי אֶמְרִינָן – שמה
64 ששנינו שאם חֲלִיצָה שֶׁל שְׁמָאל בְּשֶׁל יָמִין חֲלִיצָתָה בְּשֶׁרָה, דהיינו רק
65 הִיכָא

שבת דף קיב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קנה

כִּי אָמַרְתִּי מָנָא הוּא – שלגבי הרגל שהיה מיועד לה מתחילה הוא
אכן כלי, אָבֵל הָאֵל כשנפסקה אונז החיצונית, לְמִילָתָהּ לֹא מָנָא
הוּא, שאינו יכול לנועלו ברגל שהיה מיועד לה, ועל כך לא שנינו
שאם חלצה של שמאל בימין חליצתה כשרה, אלא הוא פסול
לחליצה לפי רבי יהודה. וממה שהמימרא של רבי יוחנן מתיישבת רק
לדעת רבי יהודה ולא לדעת חכמים, מוכח שהוא פוסק הלכה כרבי
יהודה, שסנדל שנפסקה אונז החיצונית אינו כלי, והוא מוקצה בשבת
אף שאפשר להפכו ולנועלו ברגל השניה.
מקשה הגמרא: וְכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי – וכי יתכן שכך סובר רבי
יוחנן, שהלכה כרבי יהודה, וְהָאֵמֶר רַבִּי יוֹחָנָן, כלל הוא שְׁהִלְכָה
בְּסֶתֶם מִשְׁנָה, כלומר שדין שנשנה במשנה בלי מחלוקת ובלי
להוכיר את שם האומרו, הלכה כדין זה, וְהָיָה בְּמִשְׁנָה (כלים פ"ז מ"ד),
סְנִידָל שֶׁל זָב שהיה טמא טומאת מדרס, שהיא אב הטומאה, שְׁנִפְסָקָה
אֶחָת מֵאֻזְנֵיהּ וְתִינְקָה, הרי הוא נשאר מָמָא מְדָרְס, שלא התבטל
ממנו שם כלי בכך, ואינו נטהר. (ואם לאחר מכן נִפְסָקָה גם אונז
השנייה וְתִינְקָה, טָהוֹר מִלְטָמָא מְדָרְס, מפני ששתי אונזיו נקרעו,
ושוב אין הוא אותו סנדל שנטמא טומאת מדרס, אלא הוא כסנדל
חדש, אָבֵל מָמָא מִנַּע מְדָרְס – הוא נשאר טמא ככלי שנגע במדרס,
שנעשה ראשון לטומאה, שהרי הסנדל נגע בעצמו כשהיה טמא
מדרס, ואמנם פרחו ממנו טומאת המדרס, אך מה שנטמא מחמת
שנגע בעצמו, הרי זה כשאר דברים שנגעו במדרס, וטומאה זו לא
פרחה ממנו). מבררת הגמרא: מה ששנינו ברישא שאם נפסקה אחת
מאונזיו ותיקנה לא בטל ממנו שם כלי, מָאִי לָא – האם אין מדובר
על כל אחת מהאונזים שנפסקה, לֹא שָׁנָא נפסקה און פְּנִימִית, וְלֹא
שָׁנָא און חִיצוֹנָה, והרי זה כרבנן, שאפילו נפסקה חיצונה לא בטל
מהסנדל שם כלי, כיון שיכול להפכו ולנועלו ברגל השניה, ונמצא
סתם משנה זו אינה כרבי יהודה, וכיון שרבי יוחנן עצמו סובר
שהלכה כסתם משנה, כיצד פסק רבי יהודה.
מתרצת הגמרא: לֹא – אין זו כוונת המשנה, אלא פְּנִימִית בְּדוּקָא,
שרק אם הפנימית נפסקה נשאר הסנדל טמא, משום שיכול לתקנה,
אבל אם נפסקה החיצונית נטהר הסנדל, וכדעת רבי יהודה.
הגמרא דוחה תירוץ זה: אם נעמיד את המשנה רק כשנפסקה און
הפנימית, אם כן יש לדייק שרק בזה הוא טמא, אָבֵל אם נפסקה
החִיצוֹנָה, מָאִי – מה הדין, הסנדל יהיה טָהוֹר, אִי הָכִי – אם כן יש
להקשות על המשנה, אֶדְתָּנִי – עד ששנינו בהמשך לִנְפָסָקָה שְׁנִיָּה
וְתִינְקָה, טָהוֹר מִן הַמְדָרְס אָבֵל מָמָא מִנַּע מְדָרְס, לא היו צריכים
לנקוט אופן זה שנפסקו שתי האונזים, אלא נִפְלֹג בְּרִידָה – יכולה
היתה המשנה לחלץ באופן של הרישא עצמו, בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים
שאם נפסקה און אחת אינו נטהר, דווקא כִּשְׁנִפְסָקָה האון הפְּנִימִית,
אָבֵל אם נפסקה החִיצוֹנָה, הרי הוא טָהוֹר. אלא ודאי שדעת המשנה
שגם אם נפסקה החיצונה הסנדל טמא, ורק כשנפסקו שתיהן טהור,
ולא כדעת רבי יהודה, וחזרת הקושיא כיצד פסק רבי יוחנן הלכה
כרבי יהודה.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יֶזְעָק בֶּן יוֹסֵף, תְּהָא מִשְׁתַּתְּנוּ – נעמיד
משנה זו כְּסְנִידָל שֶׁשֵׁשׁ לוֹ אַרְבַּע אֻזְנִים, כלומר שיש לו שני זוגות של
אזניים, שתי אזניים בצידו החיצוני ושתיים בצידו הפנימי, וְאַרְבַּע
תְּרִיסוֹתֵיהֶם – שיש לו ארבע תרסיות, שהן הטבעות שקובעים בהן את
הרצועות, שתי תרסיות בצידו החיצוני ושתיים בצידו הפנימי,
והמשנה עוסקת רק באזניים החיצוניות, שמה ששנינו ברישא שאם
נפסקה אחת משתי אונזיו טמא הכוונה לאחת משתי אונזיו החיצוניות,
שטמא משום שיש לו און חיצונית נוספת, ויכול להשתמש בו כמו
שהוא, ומה ששנינו שאם נפסקה שנייה טהור, הכוונה לאון
החיצונית השניה, שכיון שנפסקו שתי האזניים החיצוניות שוב אינו
ראוי לשימוש, והרי זה כדעת רבי יהודה שאם נפסקה האון
החיצונית טהור. והטעם שנעמיד כך את המשנה, כדי שֶׁלֹא לְשִׁבּוֹר
דְּכָרֵיהּ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן, שהוא סובר שהלכה כרבי יהודה, ובאופן זה
נמצא שגם סתם משנה זו היא כרבי יהודה.

כִּי אָמַרְתִּי מָנָא הוּא – שלגבי הרגל שהיה מיועד לה מתחילה הוא
אכן כלי, אָבֵל הָאֵל כשנפסקה אונז החיצונית, לְמִילָתָהּ לֹא מָנָא
הוּא, שאינו יכול לנועלו ברגל שהיה מיועד לה, ועל כך לא שנינו
שאם חלצה של שמאל בימין חליצתה כשרה, אלא הוא פסול
לחליצה לפי רבי יהודה. וממה שהמימרא של רבי יוחנן מתיישבת רק
לדעת רבי יהודה ולא לדעת חכמים, מוכח שהוא פוסק הלכה כרבי
יהודה, שסנדל שנפסקה אונז החיצונית אינו כלי, והוא מוקצה בשבת
אף שאפשר להפכו ולנועלו ברגל השניה.
מקשה הגמרא: וְכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי – וכי יתכן שכך סובר רבי
יוחנן, שהלכה כרבי יהודה, וְהָאֵמֶר רַבִּי יוֹחָנָן, כלל הוא שְׁהִלְכָה
בְּסֶתֶם מִשְׁנָה, כלומר שדין שנשנה במשנה בלי מחלוקת ובלי
להוכיר את שם האומרו, הלכה כדין זה, וְהָיָה בְּמִשְׁנָה (כלים פ"ז מ"ד),
סְנִידָל שֶׁל זָב שהיה טמא טומאת מדרס, שהיא אב הטומאה, שְׁנִפְסָקָה
אֶחָת מֵאֻזְנֵיהּ וְתִינְקָה, הרי הוא נשאר מָמָא מְדָרְס, שלא התבטל
ממנו שם כלי בכך, ואינו נטהר. (ואם לאחר מכן נִפְסָקָה גם אונז
השנייה וְתִינְקָה, טָהוֹר מִלְטָמָא מְדָרְס, מפני ששתי אונזיו נקרעו,
ושוב אין הוא אותו סנדל שנטמא טומאת מדרס, אלא הוא כסנדל
חדש, אָבֵל מָמָא מִנַּע מְדָרְס – הוא נשאר טמא ככלי שנגע במדרס,
שנעשה ראשון לטומאה, שהרי הסנדל נגע בעצמו כשהיה טמא
מדרס, ואמנם פרחו ממנו טומאת המדרס, אך מה שנטמא מחמת
שנגע בעצמו, הרי זה כשאר דברים שנגעו במדרס, וטומאה זו לא
פרחה ממנו). מבררת הגמרא: מה ששנינו ברישא שאם נפסקה אחת
מאונזיו ותיקנה לא בטל ממנו שם כלי, מָאִי לָא – האם אין מדובר
על כל אחת מהאונזים שנפסקה, לֹא שָׁנָא נפסקה און פְּנִימִית, וְלֹא
שָׁנָא און חִיצוֹנָה, והרי זה כרבנן, שאפילו נפסקה חיצונה לא בטל
מהסנדל שם כלי, כיון שיכול להפכו ולנועלו ברגל השניה, ונמצא
סתם משנה זו אינה כרבי יהודה, וכיון שרבי יוחנן עצמו סובר
שהלכה כסתם משנה, כיצד פסק רבי יהודה.
מתרצת הגמרא: לֹא – אין זו כוונת המשנה, אלא פְּנִימִית בְּדוּקָא,
שרק אם הפנימית נפסקה נשאר הסנדל טמא, משום שיכול לתקנה,
אבל אם נפסקה החיצונית נטהר הסנדל, וכדעת רבי יהודה.
הגמרא דוחה תירוץ זה: אם נעמיד את המשנה רק כשנפסקה און
הפנימית, אם כן יש לדייק שרק בזה הוא טמא, אָבֵל אם נפסקה
החִיצוֹנָה, מָאִי – מה הדין, הסנדל יהיה טָהוֹר, אִי הָכִי – אם כן יש
להקשות על המשנה, אֶדְתָּנִי – עד ששנינו בהמשך לִנְפָסָקָה שְׁנִיָּה
וְתִינְקָה, טָהוֹר מִן הַמְדָרְס אָבֵל מָמָא מִנַּע מְדָרְס, לא היו צריכים
לנקוט אופן זה שנפסקו שתי האונזים, אלא נִפְלֹג בְּרִידָה – יכולה
היתה המשנה לחלץ באופן של הרישא עצמו, בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים
שאם נפסקה און אחת אינו נטהר, דווקא כִּשְׁנִפְסָקָה האון הפְּנִימִית,
אָבֵל אם נפסקה החִיצוֹנָה, הרי הוא טָהוֹר. אלא ודאי שדעת המשנה
שגם אם נפסקה החיצונה הסנדל טמא, ורק כשנפסקו שתיהן טהור,
ולא כדעת רבי יהודה, וחזרת הקושיא כיצד פסק רבי יוחנן הלכה
כרבי יהודה.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יֶזְעָק בֶּן יוֹסֵף, תְּהָא מִשְׁתַּתְּנוּ – נעמיד
משנה זו כְּסְנִידָל שֶׁשֵׁשׁ לוֹ אַרְבַּע אֻזְנִים, כלומר שיש לו שני זוגות של
אזניים, שתי אזניים בצידו החיצוני ושתיים בצידו הפנימי, וְאַרְבַּע
תְּרִיסוֹתֵיהֶם – שיש לו ארבע תרסיות, שהן הטבעות שקובעים בהן את
הרצועות, שתי תרסיות בצידו החיצוני ושתיים בצידו הפנימי,
והמשנה עוסקת רק באזניים החיצוניות, שמה ששנינו ברישא שאם
נפסקה אחת משתי אונזיו טמא הכוונה לאחת משתי אונזיו החיצוניות,
שטמא משום שיש לו און חיצונית נוספת, ויכול להשתמש בו כמו
שהוא, ומה ששנינו שאם נפסקה שנייה טהור, הכוונה לאון
החיצונית השניה, שכיון שנפסקו שתי האזניים החיצוניות שוב אינו
ראוי לשימוש, והרי זה כדעת רבי יהודה שאם נפסקה האון
החיצונית טהור. והטעם שנעמיד כך את המשנה, כדי שֶׁלֹא לְשִׁבּוֹר
דְּכָרֵיהּ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן, שהוא סובר שהלכה כרבי יהודה, ובאופן זה
נמצא שגם סתם משנה זו היא כרבי יהודה.

המשך ביאור למס' שבת ליום רביעי עמ' ב

1 מהם יכול להוציא את היין, ובזה הוצרכה המשנה לחדש שמותר
2 לקשור את שניהם, שכן מהו דְּתִימָא, חֲדָא מִינֵיהוּ בְּטוּלִי מְבַטֵּל
3 לָהּ – נחשוש שיבטל אחד מהקשרים, ונמצא שאותו הקשר הוא של
4 קיימא, וכיון שאין יודעים איזה יבטל יהיה אסור לקשור את שניהם,
5 קָא מְשַׁמַּע לָן שאין חוששים לזה, ומותר לקשור את שני הפתחים.
6 שנינו במשנה: קושרת אשה מפתח חלוקה וכו' וקְדִירָה שֶׁל בָּשָׂר.
7 מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שמותר לקשור קשר בפי הקדירה, שהרי הוא
8 עומד להתירו בכל יום. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא, אלא בקדירה
9 דְּאִית לָהּ שְׁלֹאכָא – שיש לה בצידה פתח נוסף כעין ברוז, שאפשר
10 להוציא דרכו את מה שבקדירה, מהו דְּתִימָא בְּטוּלִי מְבַטֵּל לָהּ

11 לקשר שבפי הקדירה, ויוציא את מה שבתוכה דרך ה'שלאכא',
12 ונמצא שהקשר שבפי הקדירה הוא של קיימא ואסור לקשרו בשבת,
13 קָא מְשַׁמַּע לָן שאין חוששים לכך, ומותר לעשות קשר בפי הקדירה.
14 שנינו במשנה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, (קושרה) [קושרין] כּו' לפני הבהמה בשביל שלא תצא.
15 מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שמותר לקשור בפני הבהמה, שהרי הוא
16 קשר שעומד להתירו בכל יום. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא, דְּאִית
17 לָהּ תַרְתִּי אִיסָרִי – שהוא קושר ברוחב הפתח שני חבלים, זה מעל
18 זה, מהו דְּתִימָא
19